

14.03.2023

Literaturoznawstwo

Wizerunek wiedźmy w piśmiennictwie staropolskim XVI i XVII wieku

ISBN: 978-83-242-3917-7

Autorka monografii, Sabina Kowalczyk, pracuje w Katedrze Literatury Polskiej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Jej zainteresowania badawcze skupiają się na przejawach słowiańskich i chrześcijańskich wierzeń opisanych w dawnym piśmiennictwie, a także na staropolskich zielarstwie i przekazach dotyczących sytuacji ekstremalnych oraz dwudziestowiecznej autobiograficznej twórczości kobiet żyjących na terenie Warmii i Mazur.

Książka *Wizerunek wiedźmy w piśmiennictwie staropolskim XVI i XVII wieku* jest pierwszą na polskim rynku literaturoznawczą monografią w pełni poświęconą konstruktowi czarownicy w tekstach I Rzeczypospolitej. Wspomniane w tytule stulecie to czas, kiedy w dawnej Polsce rozkwitła fascynacja postacią czarownicy z uwagi na ferment religijny wzbudzany przez ruchy reformacyjne i kontrreformacyjne oraz wzrost zainteresowania literaturą demonologiczną, co znajduje odbicie w tekstach tego okresu. Autorka gruntownie przeanalizowała wiele gatunków literackich i na podstawie obszernej literatury podmiotu (między innymi romansów, eposów, nowel, pieśni, kazań, satyr, kronik, diariuszy, pamiętników, traktatów, zielników, poradników gospodarczych) odtworzyła portret czarownicy, w tym preferowane przez nią miejsca pobytu i aktywności, jej wygląd, osobowość oraz zakres mocy. Zbadała ponadto powtarzające się na kartach dawnej literatury wątki kobiet władających magią, znane z mitologii i Biblii. Książka prezentuje wielowymiarowy obraz staropolskiej wiedźmy, a przy tym uzupełnia dokonania badaczy innych dyscyplin zajmujących się problematyką czarów.

Spis treści

Wstęp

Rozdział pierwszy. Uwarunkowania kształtujące postrzeganie postaci czarownicy w wiekach dawnych

1. Determinanty ogólnoeuropejskie
2. Czynniki rodzime

Rozdział drugi.

Wizerunek wiedźmy w świetle procesów o czary w Rzeczypospolitej w XVI-XVII wieku

1. Procesy o czary w Polsce – zarys problematyki
2. Charakterystyka potencjalnych wiedźm na podstawie dokumentacji sądowej
 - 2.1. Wygląd, osobowość i sytuacja społeczno-ekonomiczna
 - 2.2. Rodzaje magicznej działalności i wypowiedane zaklęcia
 - 2.3. Miejsca pobytu i typowe atrybuty

Rozdział trzeci. Twórcy XVI i XVII wieku o kobietach parających się magią – charakterystyczne cechy wizerunku

1. Czarownica – od figury stylistycznej do głównej bohaterki
2. Staropolska wiedźma – typowe elementy postaci
 - 2.1. Między wcielonym złem a anielską dobrocią
 - 2.2. Piękna dziewczyna i odpychająca starucha
 - 2.3. Odludne, dzikie, obce – terytoria wiedźmy
 - 2.4. Magiczne atrybuty i rekwizyty

Rozdział czwarty. Moc staropolskiej wiedźmy

1. Spoglądanie w przyszłość
2. Czary w służbie Erosa
3. Wiedźma – *persona non grata* w życiu codziennym
4. „Przymawianie” staropolskich bab, czyli magia słowa

Zakończenie

Bibliografia

Streszczenie

Summary

Spis ilustracji

Indeks osób

Rok publikacji: 2023

Strony: 276

Słowa kluczowe: literatura staropolska, czary, wiedźma